

1.9.2004

GÄLDENÄRSUTREDNING

1

ALLMÄNT

Boförvaltaren skall göra en skriftlig utredning om gäldenären och dennes verksamhet före konkursen (9 kap. 2 § konkurslagen). Av utredningen skall framgå de väsentliga dragen i gäldenärens verksamhet samt sådana omständigheter som kan vara av betydelse för fortsättandet av konkursförfarandet och bedömningen av om gäldenärens verksamhet har varit oklanderlig.

Gäldenärsutredningen har en viktig betydelse för fortsättandet av konkursen när konkursborgenärerna i ett konkursbo med ringa tillgångar tar ställning till om de har skäl att överta ansvaret för konkurskostnaderna. Utredningen är också avsedd att betjäna åklagaren, om det skulle bli frågan om brottmål eller näringsförbud, samt ger borgenärerna och konkursombudsmannens byrå information för att ett ställningstagande om behovet att granska gäldenärens verksamhet och räkenskaper. Utredningen är också viktig när konkursombudsmannen överväger möjligheten att låta konkursförfarandet övergå till offentlig utredning.

2

TIDPUNKTEN NÄR GÄLDENÄRSUTREDNINGEN SKALL GÖRAS

Boförvaltaren skall göras gäldenärsutredningen inom två månader från konkursens början.

Om gäldenärsutredningen inte kan bli klar inom föreskriven tid, skall boförvaltaren begära att domstolens beviljar tilläggstid. En begäran om tilläggstid kan vara motiverad särskilt när det ser ut som om konkursen kunde förfalla. Ett förslag om att konkursen skall förfalla kan inte göras förrän gäldenärsutredningen har gjorts. I utredningen skall boförvaltaren ägna särskild uppmärksamhet åt omständigheter som kan medföra att en åtgärd som gäldenären har vidtagit före konkursen kan bli föremål för straffrättslig prövning eller föranleda prövning av förutsättningarna för näringsförbud.

Om det är uppenbart att en särskild granskning av gäldenärens verksamhet och räkenskaper är nödvändig, skall boförvaltaren i ett konkursbo med små tillgångar ta kontakt med de största borgenärerna och konkursombudsmannens byrå redan innan gäldenärsutredningen blir helt klar. Om en särskild granskning då görs på en borgenärs eller konkursombudsmannens bekostnad, och domstolen på boförvaltarens begäran förlänger tiden inom vilken gäldenärsutredningen skall vara

färdig, kan innehållet i berättelsen från den särskilda granskningen beaktas när den slutliga gäldenärsutredningen görs.

Gäldenärsutredningen har särskilt stor betydelse när konkursen förfaller, eftersom de iakttagelser som presenteras i gäldenärsutredningen på ett väsentligt sätt kan betjäna en förundersökning i vilken gäldenärens verksamhet utreds.

Om konkursen fortsätter, kan boförvaltaren fortsätta sin utredning av åtgärder som gäldenären har vidtagit före konkursen och är skyldig att framföra sina iakttagelser under de senare skedena av konkursen.

3 GÄLDENÄRSUTREDNINGENS INNEHÅLL

3.1

Allmänt

Av utredningen skall framgå åtminstone:

- om gäldenären är en sammanslutning, dess ägar- och koncernförhållanden,
- de huvudsakliga orsakerna till konkursen,
- en bedömning av hur gäldenärens bokföring har skötts,
- iakttagelser om huruvida gäldenären har använt sig av mellanhänder,
- löner och arvoden som har betalats till gäldenärens närstående, gäldenärens privatuttag samt fordringar som gäldenärens närstående har på gäldenären, till den del som detta är befogat,
- iakttagelser om sådant som kan vara av betydelse för fortsättningen av konkursen,
- iakttagelser som kan vara av betydelse för meddelande av näringsförbud, samt
- granskningar av gäldenärens verksamhet och räkenskaper samt behovet av sådana granskningar.

I allmänhet har boförvaltaren endast en kort tid på sig att utreda ovan nämnda omständigheter, varför upplysningarna till sin karaktär är boförvaltarens bedömningar av nämnda omständigheter.

3.2.

Basuppgifter

I gäldenärsutredningen skall nämnas åtminstone följande grundläggande uppgifter om konkursgäldenären och konkursförfarandet:

- konkursgäldenärens namn och hemort (för en sammanslutning också andra namn som sammanslutningen har haft den senaste tiden samt ändringar av hemorten),
- personbeteckning eller företags- eller organisationsnummer (FO-nummer),
- företagssanering som eventuellt har föregått konkursen,
- konkursdomstolen,

- dagen när konkursen började
- fristdagen för återvinning
- boförvaltaren och hur boförvaltaren kan kontaktas.

När gäldenären är en sammanslutning, skall i samband med gäldenärsutredningen klarläggas vilka personer som har varit ansvarspersoner, dvs. styrelseledamöter, verkställande direktörer eller bolagsmän under det år som närmast har föregått dagen när konkursansökan gjordes, samt under vilken tid de har haft dessa uppdrag. Utredningen skall göras för minst ett år bakåt från dagen för konkursansökan, men ofta finns det behov att utreda dessa omständigheter för en längre tid bakåt än så.

När gäldenären är ett bolag, skall boförvaltaren i behövlig omfattning försöka klarlägga vem som äger bolaget. Om gäldenären är moder- eller dottersammanslutning i en koncern, skall utredningen ge en bild av koncernförhållandena.

Boförvaltaren skall också ur tillgängliga register eller annars i mån av möjlighet ta reda på i vilka konkurser de ansvariga personerna i gäldenärssammanslutningen tidigare har varit delaktiga.

I utredningen skall ingå en kort beskrivning av föremålet för gäldenärens verksamhet, verksamheten i huvuddrag, personalen och gäldenärens affärspartners samt rörelsens omfattning och betydande förändringar i förmögenhetsställningen.

3.3

De huvudsakliga orsakerna till konkursen

Orsakerna till konkursen skall klarläggas med hjälp av företagets handlingar samt genom att boförvaltaren hör gäldenärens ansvars- och nyckelpersoner samt företagets revisor.

Det är skäl att boförvaltaren i utredningen såväl redogör för gäldenärens uppfattning om saken som själv ger en kort bedömning om saken.

3.4

Gäldenärens bokföring

I utredningen skall antecknas avsevärda brister och försummelser som har konstaterats i gäldenärens bokföring.

Omständigheter som skall utredas är åtminstone:

- vem som har skött bokföringen,
- till vilken tidpunkt den är förd,
- huruvida bokslut har uppgjorts för den senast avslutade räkenskapsperioden,

- huruvida revision har verkställts och vem som har verkställt den.

I utredningen skall ingå en bedömning av hur gäldenären har skött sin bokföring. Separata anteckningar skall göras om särskilt viktiga händelser inom rörelsen samt särskilt viktiga betalningar och penningtransaktioner samt förändringar i den ekonomiska situationen, om de inte behandlas i något annat avsnitt av utredningen.

Boförvaltaren skall alltid uttala sig om huruvida i bokföringen har funnits brister och fel som väsentligt har försvårat uppgörandet av boförteckningen. Om tillgångarna i bokföringen inte motsvarar tillgångarna i boförteckningen, skall boförvaltaren reda ut vad skillnaderna beror på.

3.5

Iakttagelser om eventuella mellanhänder

I utredningen skall antecknas iakttagelser av omständigheter som ger skäl att förmoda att den verkliga bestämmanderätten i gäldenärens verksamhet har utövats av någon annan än de som formellt har varit ansvarspersoner.

Boförvaltaren skall i så fall redogöra för sina iakttagelser om vem som har utövat den faktiska beslutanderätten i gäldenärens verksamhet.

3.6

Löner och arvoden till gäldenärens närstående, gäldenärens privatuttag samt fordringar som gäldenärens närstående har på gäldenären

Boförvaltaren skall i sin utredning anteckna vilka löner och arvoden som har betalats till gäldenären närstående personer eller närstående bolag samt gäldenärens privatuttag, till den del detta är befogat med hänsyn till beloppet, betalningstidpunkten eller något annat särskilt skäl. Sedvanliga löner behöver inte antecknas.

I utredningen skall också antecknas fordringar som gäldenärens närstående har på gäldenären, om beloppen är betydande.

I utredningen skall ingå en bedömning av om gäldenärens närståendes löner, arvoden eller fordringar skall betraktas som en grundlös överföring av tillgångar till gäldenären närstående mottagare. Uppmärksamhet skall fästas vid affärstransaktioner mellan gäldenären och gäldenärens närstående samt vid eventuella kvittningar.

Hur gruppen "gäldenärens närstående" definieras avgörs separat i varje enskilt fall. Bedömningen är inte bunden till t.ex. det närståendebegrepp som tillämpas i lagen om återvinning till konkursbo. Boförvaltaren skall också uttryckligt konstatera på vilken grund boförvaltaren anser att en person eller ett bolag är närstående.

3.7

Konkursen förfaller eller fortsätter

Boförvaltaren skall i gäldenärsutredningen ge sin bedömning av om de medel som ingår eller senare kommer att ingå i boet räcker till för att betala kostnaderna för ett fullödigt konkursförfarande. En konkurs kan förordnas att förfalla också i det fallet att den utdelning som borgenärerna skulle få ur konkursboet skulle bli så obetydlig att det av denna orsak inte kan anses ändamålsenligt att fortsätta konkursen (10 kap. 1 § i konkurslagen). Vid bedömningen gäller det att ta hänsyn till de panter som har ställts, fordringarnas eventuella inkurans, sannolikt förestående kvittning samt övriga omständigheter som påverkar saken. Dessutom skall i utredningen antecknas om det finns grunder för skadestånd eller inkassering som kan öka boets tillgångar. Viktigt är också att i utredningen antecknas tillgängliga uppgifter om eventuella återvinningsgrunder.

Om det framgår att det finns grund för att konkursen förfaller, skall boförvaltaren utan ogrundat dröjsmål göra en framställning till domstolen om att konkursen skall förfalla. Gäldenärsutredningen skall fogas till framställningen om att konkursen skall förfalla. I sin framställning kan boförvaltaren hänvisa till gäldenärsutredningen och innehållet i boförteckningen. Om framställningen om att konkursen skall förfalla görs av en borgenär, gäldenären eller konkursombudsmannen, skall boförvaltaren på domstolens begäran ge gäldenärsutredningen till domstolen.

Innan boförvaltaren gör sin framställning till domstolen skall boförvaltaren, om det finns anledning, fråga de största borgenärerna om de åtar sig att svara för kostnaderna för konkursförfarandet (10 kap. 2 § i konkurslagen).

En borgenär som förbinder sig att svara för kostnaderna kan även begränsa sitt ansvar (10 kap. 6 § i konkurslagen). Boförvaltarens förfrågningar och förhandlingar med borgenärerna om övertagande av ansvaret för konkurskostnaderna skall nämnas i gäldenärsutredningen. Likaså skall det nämnas om någon eller några av borgenärerna har meddelat sig villiga att överta ansvaret för kostnaderna.

I sin gäldenärsutredning skall boförvaltaren ta ställning till om det är skäl att konkursen i stället för att förfalla skall övergå till offentlig utredning. En övergång till offentlig utredning kommer i fråga när boet har ringa tillgångar eller det finns behov att utreda omständigheter som berör gäldenären eller konkursboet eller när det finns något annat särskilt skäl för en övergång till offentlig utredning. Boförvaltaren kan förhandlas med konkursombudsmannen om behovet av en offentlig utredning.

3.8 Näringsförbud

3.8.1 Allmänt

I gäldenärsutredningen skall antecknas iakttagelser som kan vara av betydelse för meddelande av näringsförbud. Förutsättningarna för meddelande av näringsförbud anges i lagen om näringsförbud (3 § lagen om näringsförbud, 1059/1985).

Det som granskas är försummelser av lagstadgade skyldigheter vid bedrivandet av en näring samt eventuellt brottsligt förfarande i näringsverksamhet. Boförvaltaren skall bedöma gäldenärens verksamhet som helhet. I utredningen kan inte ställas särskilt stränga krav på de bevis som skall presenteras till stöd för iakttagelserna.

3.8.2 Försummelser av lagstadgade skyldigheter

Boförvaltaren skall särskilt utreda försummelser av lagstadgade skyldigheter som berör bokföring, skattskyldighet, registerbestämmelser, bestämmelser som utfärdats för näringen i fråga eller gäldenärens ställning som arbetsgivare. De omständigheter som boförvaltaren skall ägna uppmärksamhet åt när det gäller bokföringen har behandlats ovan i avsnitt 3.4. Till gäldenärens ställning som arbetsgivare hör åtminstone skyldigheterna att betala arbetsgivarens socialskyddsavgift, innehålla skatt som förskottsinnehållning av arbetstagarnas löner, betala arbetspensionsförsäkringspremier och lagstadgade olycksfallsförsäkringspremier samt arbetsgivares arbetslöshetsförsäkringspremier.

Enligt 3 § 1 mom. 1 punkten i lagen om näringsförbud kan näringsförbud meddelas den som vid drivandet av rörelse väsentligen har åsidosatt de lagstadgade skyldigheter som hänför sig till rörelsen. Enligt 2 mom. i samma 3 § skall ett åsidosättande alltid anses väsentligt, om en person som avses i 2 § har åsidosatt bokföringsskyldigheten så, att det inte utan oskäligen svårigheter är möjligt att reda ut den bokföringsskyldiges ekonomiska resultat och ställning eller affärstransaktioner som är väsentliga med tanke på den bokföringsskyldiges rörelse.

Iakttagna försummelser skall refereras oberoende av om de kan medföra straffrättsligt ansvar eller inte.

3.8.3 Brottsligt förfarande i rörelsen

I utredningen skall antecknas de observationer av fakta samt slutledningar av dem som kan ha betydelse för bedömningen av om gäldenären kan förmodas ha gjort sig skyldig till brottsligt förfarande i sin rörelse. Typiska brott som skall nämnas är bokföringsbrott, gäldenärsbrott, skattebrott, medhjälp till bedrägeri samt bedrägeri.

Boförvaltaren skall fästa uppmärksamhet vid brottens preskriptionstider.

3.8.4

Senare uppdagade omständigheter

Om det senare, när konkursen fortsätter, uppdagas omständigheter som kan ha väsentlig betydelse för meddelande av näringsförbud, skall boförvaltaren utan dröjsmål underrätta åklagaren och konkursombudsmannens byrå om dessa.

Boförvaltaren skall då ge åklagaren de uppgifter och dokument som denne begär för att kunna pröva om det finns förutsättningar att meddela näringsförbud.

3.9

Granskningar, inspektioner och behov av sådana

I sin utredning skall boförvaltaren nämna de gransknings- och inspektionsberättelser som enligt vad boförvaltaren vet angår gäldenären. Sådana berättelser är t.ex. berättelser från skatteinspektion eller granskningsberättelser som har satts upp i anslutning till en eventuell företagsanering. Även företagsanalyser som gäldenären eller gäldenärens finansiärer har låtit göra och som gäldenären har haft till sitt förfogande skall nämnas, likaså skriftliga anmärkningar från revisorerna.

Boförvaltaren skall i sin utredning framföra sin motiverade uppfattning om huruvida det finns behov att låta göra en särskild granskning med anledning av konkursen. Om en borgenär har beslutat bekosta en sådan granskning, skall detta nämnas i utredningen.

Boförvaltaren kan redan före sin framställning om att konkursen skall förfalla begära att konkursombudsmannens byrå skall låta göra en särskild granskning, som bekostas med statens medel. Begäran skall framställas i god tid innan en framställning görs om att konkursen skall förfalla, så att konkursombudsmannens byrå kan överta gäldenärens bokföringsmaterial direkt av boförvaltaren. Boförvaltaren kan också rådgöra med konkursombudsmannen om huruvida det är skäl att begära att tiden för uppgörandet av gäldenärsutredningen skall förlängas med den tid som det tar att verkställa den särskilda granskningen. En förlängning kan vara ändamålsenlig för att man skall kunna bedöma om det finns behov av en offentlig utredning eller om någon av borgenärerna vill överta ansvaret för konkurskostnaderna.'

När konkursen fortsätter, skall boförvaltaren även för borgenärssammanträdet presentera sina iakttagelser om granskningarna av gäldenärens verksamhet och behovet av sådana granskningar. Borgenärssammanträdet bestämmer om en särskild granskning skall utföras med konkursboets medel.

Delegationen har givit en särskild rekommendation om särskild granskning av gäldenärens verksamhet, rekommendation 8/1.9.2004.

4 ÖVERSÄNDANDE AV GÄLDENÄRSUTREDNINGEN

Boförvaltaren skall sända gäldenärsutredningen till åklagaren, gäldenären, de största borgenärerna och konkursombudsmannen. På begäran skall utredningen också sändas till andra borgenärer samt förundersökningsmyndigheterna. Vid behov skall boförvaltaren per telefon ge klarläggande upplysningar.

I utredningen skall antecknas till vilka den sänds.

5 BEGÄRAN OM POLISUNDERSÖKNING

Att begära att polisen skall undersöka en sak hör till ställningen som boförvaltare, särskilt vid gäldenärsbrott, för vilka konkursförvaltningen utövar målsägandens rätt att föra talan samt vid bokföringsbrott, som i en konkurssituation försvårar boutredningen och kan vålla borgenärerna skada.

Åklagaren får gäldenärsutredningen i det syftet att åklagaren vid behov skall bestämma om att förundersökning skall göras.

6 SAMMANDRAG

Boförvaltaren kan göra ett sammandrag av gäldenärsutredningen. I sammandraget skall boförvaltaren redogöra för vilka slutledningar han eller hon har gjort med anledning av sina viktigaste iakttagelser, samt komma med eventuella förslag till fortsatta åtgärder. Sammandraget kan också uppta en komprimerad beskrivning av gäldenärens verksamhet, i vilken boförvaltaren kortfattat ger uttryck för sin uppfattning om huruvida gäldenärens verksamhet har varit klanderfri samt vid behov sin uppfattning om huruvida utredningen av gäldenärens verksamhet eventuellt bör fortsätta som offentlig utredning eller förundersökning.

Helsingfors, den 1 september 2004

Matti Nenonen
ordförande

Antti Kurikka
sekreterare